

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα (1821-1930)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων: Οργανισμός, Υπουργείο Περιθάλψεως, Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής(1923) (μον.15)

ΘΕΜΑ Α2

Πώς εκφράστηκε η διάσταση προσφύγων και γηγενών κατά τομείς; Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α , με τα δεδομένα της στήλης Β(μον.10)

Στήλη Α	Στήλη Β
Α. Οικονομική ζωή	1. Ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, στην ιδιοκτησία γης και στις επιχειρηματικές δραστηριότητες
Β. Πολιτική ζωή	2. Οι αντιβενιζελικοί μισούσαν τους πρόσφυγες γιατί εντάχθηκαν στο κόμμα Φιλελευθέρων
Γ. Κοινωνική ζωή	3. Οι πρόσφυγες των συνοικισμών ήταν απομονωμένοι και δεν έκαναν μικτούς γάμους
	4. Οι εκτός συνοικισμών πρόσφυγες είχαν στενότερη επικοινωνία με τους γηγενείς και οι μικτοί γάμοι μεταξύ τους ήταν συχνοί
	5. Ο όρος «πρόσφυγας» απέκτησε υποτιμητική σημασία

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στο μεταναστευτικό ρεύμα των Ελλήνων από τη Ρωσία μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (μον.5) και κατά το διάστημα 1919-1921 (μον.7) μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Να εξηγήσετε την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι πρόσφυγες αμέσως μετά την μικρασιατική καταστροφή καθώς και τη στάση τους απέναντι στο ελληνικό κράτος πριν και μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής της Λοζάνης. (μον.13)

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναλύσετε:

α. τα αίτια του διωγμού που υπέστησαν οι Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1914
Μονάδες 13

β. τους τρόπους με τους οποίους αυτός εκδηλώθηκε. Μονάδες 12
(Μονάδες 25)

ΠΗΓΗ 1

Το 1912, στα πρόθυρα των βαλκανικών πολέμων, το ευρωπαϊκό τμήμα της Αυτοκρατορίας -η Ρούμελη- παρέμενε η περιοχή η πιο πλούσια οικονομικά και η πιο ανεπτυγμένη πολιτιστικά της επικράτειας. Αν εξαίρεσουμε τη Σμύρνη, όλη η δραστηριότητα της Αυτοκρατορίας ήταν συγκεντρωμένη μεταξύ Κωνσταντινούπολης και Θεσσαλονίκης. Τέλος, την περιοχή αυτή δεν την κατοικούσαν μόνον Έλληνες, Βούλγαροι και Σέρβοι. Ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού απαρτιζότο από Τούρκους, οι οποίοι υποχρεώθηκαν να καταφύγουν στην Ανατολία. Ένα χρόνο αργότερα, το 1913, οι Ενωτικοί ως πολιτικοί ηγέτες της Αυτοκρατορίας, οι οποίοι ήταν, κατά μεγάλο μέρος, οι ίδιοι Ρουμελιώτες, είχαν χάσει ανεπιστρεπτί ολόκληρη τη Ρούμελη, με εξαίρεση την Ανατολική Θράκη έξω από την Κωνσταντινούπολη και είχαν χάσει κυρίως τη Θεσσαλονίκη, την πόλη της επανάστασής τους το 1908. Για την Αυτοκρατορία

ακρωτηριασμένη από τον κύριο πνεύμονά της, επρόκειτο για χωρίς προηγούμενο καταστροφή. Επί πλέον, έχοντας απωλέσει μεγάλο μέρος του μη μουσουλμανικού πληθυσμού του, το δήθεν «οθωμανικό έθνος», αναδιπλωμένο στην Ανατολία, κατέληξε να είναι πολύ λιγότερο πολυεθνικό και περισσότερο μουσουλμανικό παρά χριστιανικό. Εξ ου και η σημασία που δόθηκε το 1914, στον πανισλαμισμό. Αλλά σαν να μην έφθαναν όλα αυτά, στις 13 Φεβρουαρίου 1914, οι μεγάλες δυνάμεις αποφάσισαν πως τα περισσότερα νησιά του Αιγαίου που ήταν στ' ανοιχτά της Μικρασιατικής ακτής και που είχαν καταληφθεί από τον ελληνικό στρατό στη διάρκεια του πρώτου βαλκανικού πολέμου, έπρεπε ν' αφαιρεθούν από την Αυτοκρατορία και να παραδοθούν στο Ελληνικό Βασίλειο. Παρά ταύτα, η Κωνσταντινούπολη θεωρούσε πως η Χίος και η Λέσβος ήταν αναπόσπαστο τμήμα της μικρασιατικής ηπείρου και αρνήθηκε να αποδεχθεί την προσάρτηση. Έτσι, το 1914, η ένταση αυξήθηκε επικίνδυνα μεταξύ της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας γύρω από το θέμα των νήσων του Ανατολικού Αιγαίου. Για να εξασφαλίσει τον έλεγχο τους, καθεμιά απ' τις δυο χώρες προσπαθούσε να κερδίσει τη ναυτική υπεροπλία.

Δ. Κιτσίκη, Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1280-1924), εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1988, σσ. 185-187

ΠΗΓΗ 2

Επί τριάντα έτη η Γερμανία είχε ελεύθερο πεδίο δράσης στην Τουρκία. Στην αρχή την ενδιέφερε μόνο ως προς τη διάθεση των βιομηχανικών της προϊόντων, ως ένα πεδίο δράσης των οικονομικών και εμπορικών της συναλλαγών. Αλλά από το 1913 οι Γερμανοί πολιτικοί σχολιαστές μιλούσαν ήδη για γερμανική αποίκηση της Μικράς Ασίας: «Η μόνη λύση στο Ανατολικό ζήτημα, που θα ευνοούσε τη Γερμανία και την Αυστροουγγαρία», έγραφε ο Ritter στο έργο του Berlin-Bagdad, «θα ήταν η συμμαχία των κρατών της Κεντρικής Ευρώπης ως Προστάτιδων Δυνάμεων της Μικράς Ασίας, με το προνόμιο να μπορούν να αποικίσουν τη χώρα». Αδειάστε τη Μικρά Ασία από τα ιθαγενή στοιχεία που σας στέκονται εμπόδιο, έλεγε εκείνο τον καιρό η Πρωσική κυβέρνηση στους Ταλαάτ και Εμβέρ· είσαστε δάσκαλοι στην τέχνη της εκκένωσης. Και εμείς θα αντικαταστήσουμε αυτούς τους σκύλους τους Έλληνες, τους ταραχοποιούς και άπληστους, με καλούς και τίμιους, εργατικούς Γερμανούς, υποταγμένους και υπάκουους, οι οποίοι θα σας αποδώσουν στο εκατονταπλάσιο αυτό που η εξαφάνιση των Ελλήνων θα σας έχει στερήσει· και τα οφέλη από την επιχείρηση θα είναι για σας σημαντικότερα απ' ό,τι όλοι οι θησαυροί του χαλίφη.

Félix Sartiaux, Η Ελληνική Μικρασία, ό.π., σσ. 157-159

ΠΗΓΗ 3

Παραλλήλως προς την εγκατάστασιν των μωαμεθανών προσφύγων εις τα ελληνικά χωρία της Θράκης και των παραλίων της Μικράς Ασίας (διότι εις το εσωτερικόν της Μικράς Ασίας δεν έγιναν εγκαταστάσεις μουσουλμάνων εις ελληνικά χωρία) ετέθησαν εις ενέργειαν και πάντες οι δυνατοί τρόποι καταπίεσεως του ημετέρου στοιχείου: εμπορικός αποκλεισμός, συλλήψεις, φυλακίσεις, κακώσεις, τραυματισμοί, δηώσεις, τρομοκρατία της υπαίθρου χώρας. Οι μωαμεθανοί πρόσφυγες μόλις εγκαθιστάμενοι εις τας χριστιανικάς οικίας εξεδίωκον τους ημετέρους ομογενείς και κατελάμβανον τα κτήνη, τα οικιακά σκεύη, έπιπλα, εργαλεία, και πάσαν εν γένει την περιουσίαν αυτών· τους ηνάγκαζον να εργασθώσι δια λογαριασμόν των κακομεταχειριζόμενοι και παντοιοτρόπως πιέζοντες αυτούς. Εις τους δυστυχείς χριστιανούς ουδέν υπελείπετο ή ν' αναχωρήσωσι πεινώντες και εστερημένοι των πάντων.[...]

Εν τω μεταξύ συμμορίαί ενόπλων μωαμεθανών είχαν καταστήσει αδύνατον την ύπαρξιν του ημετέρου στοιχείου εν τη υπαίθρῳ χώρα. Οι φόνοι, οι τραυματισμοί, αι λεηλασίαι, των ελληνικών περιουσιών ήσαν εις την ημερησίαν διάταξιν καθ' όλην την Τουρκίαν, εις τας συμμορίας ελάμβανον μέρος και αξιωματικοί τούρκοι. Ο εμπορικός αποκλεισμός εφηρμόζετο κατά τον αγριώτερον τρόπον.

Ανέκδοτη επιστολή από το Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε την προσπάθεια προσέγγισης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας αναφέροντας:

- α. Τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες που υπογράφηκαν το 1930 (μονάδες 8) και
- β. Το περιεχόμενο αυτών των συμφωνιών (μονάδες 17). Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Η συμφωνία βασιζόταν στην αρχή του συμψηφισμού των περιουσιών τόσο των ανταλλαξίμων όσο και των μη ανταλλαξίμων που είχαν αποδοθεί στους πρόσφυγες, ενώ παράλληλα ή ελληνική πλευρά επιβαρυνόταν με την καταβολή χρεωστικού υπόλοιπου, που υπερέβαινε τις 400.000 λίρες Αγγλίας, σε αντιστάθμισμα της υποχρέωσης της τουρκικής κυβερνήσεως να αποδώσει στους Έλληνες δικαιούχους τα καταπατημένα κτήματά τους στην περιοχή της Κωνσταντινουπόλεως. Η σύμβαση της 10ης Ιουνίου 1930 βάρυνε εμφανώς προς όφελος της Τουρκίας, αλλά αποτέλεσε την προϋπόθεση για την οριστική εκκαθάριση των οικονομικών διαμφισβητήσεων και την αποφασιστική προώθηση της πολιτικής συνεννόησης. Έτσι ο Έλληνας πρωθυπουργός επισκέφθηκε την Άγκυρα και υπέγραψε, στις 30 Οκτωβρίου 1930, το διμερές σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας, τα όρια του οποίου έφθαναν ως την απαγόρευση της συμμετοχής σε κάθε πολιτικό ή οικονομικό συνασπισμό που θα στρεφόταν εναντίον του ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη. Τη σύναψη του συμφώνου συνόδευε ή συνομολόγηση εμπορικής συμβάσεως, καθώς και ειδικής συμφωνίας γύρω από τους ναυτικούς εξοπλισμούς, ή οποία και προέβλεπε την έγκαιρη ενημέρωση των δύο κυβερνήσεων για κάθε προβλεπόμενη παραγγελία ναυτικής μονάδας, προκειμένου να προληφθεί ο ανταγωνισμός «διά φιλικής ανταλλαγής απόψεων». [...]

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ, Εκδοτική Αθηνών, 1978, σ. 354.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Η νέα εμπορική σύμβαση που υπογράφηκε στην Άγκυρα θα μπορούσε να θεωρηθεί μάλλον ευνοϊκή... Η σύμβαση αυτή περιείχε δύο βασικές διατάξεις που ρύθμιζαν, ευνοϊκά για την Ελλάδα, τις εισαγωγές κονιάκ και σαπουνιού [...] Στις ευνοϊκές επίσης για την Ελλάδα διατάξεις θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την εφαρμογή της αναπροσαρμογής του δασμολογίου... Με τη σύμβαση αναγνωρίστηκε επίσης ή ισότητα ανάμεσα στους Έλληνες και Τούρκους υπηκόους τόσο στην Τουρκία όσο και στην Ελλάδα. [...]

Ιφιγένειας Αναστασιάδου, «Ο Βενιζέλος και το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας του 1930», Θάνος Βερέμης και Οδυσσέας Δημητρακόπουλος (εποπτεία), Μελετήματα γύρω από τον Βενιζέλο και την Εποχή του, Εκδόσεις Φιλιππότη, Αθήνα 1980, σσ.362, 363.